TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-10

KONU SERVETİFÜNUN DÖNEMİ'NDE ANI

Anı, bir kimsenin başından geçen ya da yaşadığı dönemde tanık olduğu olayları ve durumları konu edindiği yazı türüdür. Hatıra olarak da adlandırılan bu yazı türünün yazılma amaçları arasında; hayat tecrübelerini paylaşmak, olaylara açıklık kazandırmak, unutulmaya yüz tutan toplum değerlerini tanıtmak ve yaşatmak gibi unsurlar sayılabilir.

Anı yazarı; yaşadığı olayı, üstünden zaman geçtikten sonra tarafsız bir bakış açısıyla kaleme almaya, gerçeğe bağlı kalmaya, içten bir anlatım kullanmaya dikkat eder. Anı yazarı tanık olduğu olayları, kişileri ve dönemleri kendi bakış açısıyla ve kendi eğilimleri doğrultusunda verir. Yazar, anlatımda mektup, fotoğraf, günlük gibi belgelerden de yararlanabilir. Bu yönüyle anılar, yaşandığı dönemin ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel ve tarihî yapısını yansıtan birer belge niteliği taşır.

Türk edebiyatında anı türünün ilk örneği, Babür İmparatoru Babür Şah'ın yazdığı **"Babürnâme"** adlı eserdir. Ziya Paşa'nın "Defter-i Âmâl", Muallim Naci'nin "Ömer'in Çocukluğu" adlı eserleri ise Tanzimat Dönemi sanatçılarının kaleme aldığı önemli anı örneklerindendir.

Bu türün Batılı anlamda ilk örnekleri Servetifünun Dönemi'nde verilmiştir. Halit Ziya Uşaklıgil'in "Kırk Yıl" adlı eseri, Batılı anlamda anı türünün ilk örnekleri arasındadır. Bu dönemde yazılan anılarda; Servetifünun sanatçılarının bir araya gelişleri, amaçları, dönemin diğer aydınlarıyla olan tartışmaları işlenmiştir. Halit Ziya Uşaklıgil'in "Saray ve Ötesi", Mehmet Rauf'un "Edebî Hatıralar" adlı eserleri, dönemin tanınmış anı örneklerindendir.

İLK ÇOCUKLUK

Bende kitap merakının ne zaman başladığını bulmak için gözlerimi geçmişe çevirdiğimde çocukluğuma kadar inmek gereğini duyuyorum. İlk kitaplığım, elime geçirebildiğim bir ayakkabı kutusu olmuştur. Bütün özen ve dikkatimle burada sakladığım değerler de sanırım sokaklarda satılan destanlar, Âşık Garip ve Kerem hikâyeleri idi. Daha sonraları, marangoz yapısı ufak bir kitaplığım olduğu vakit de oynarken içine girebilecek kadar küçüktüm.

Oyun ve oyuncak… Başım pek hoş değildi onlarla. Babamın beni oyuna zorladığını bugün bile hatırlarım. Ama kitaplarla oynamak için özendirilmeme pek gerek yoktu. Sonunda babam kitaplara zarar vermediğimi anlayınca, kendininkileri de bana bırakmakta güven gösterdi.

Hazreti Ali'nin savaşları, Battal Gâzi, Kara Davut… elime nereden geçtiğini bilemediğim kitaplar. Âşık Garib'e, Kerem hikâyesine yeğ tuttuklarım bunlardı. Geceleri aile arasında okunan romanlar bile, örneğin Hayber Kalesi önünde Hazreti Ali'nin gösterdiği yiğitlik hikâyeleri kadar coşku uyandırmazdı bende.

Ev yaşamımızın bendeki en eski anıları, bu gece okumalarıyla karışıktır. Yemekten sonra babam kahvesini içerken biraz konuşulurdu. Sonra babamın bir işareti üzerine ablam eline bir kitap alır, gaz lambasının yanına oturur, bir gece önce bıraktığı yerden okumaya başlardı. Annem, babam sessizce dinlerlerken ben hikâyeyi izlemeye uğraşır, sonunda yorulup minderin üzerinde derin bir uykuya dalardım.

Bu gece okumalarından hatırladığım ilk romanlardan biri Felâtun Bey'le Rakım Efendi'dir. Babam, yazarı Ahmet Mithat Efendi'ye çok değer verirdi. "Ne yazarsa iyi yazar." diye överdi. (…)

Hüseyin Cahit YALÇIN, Edebiyat Anıları

Yazar, metinde çocukluk yıllarını anlatmıştır. Bu metinde; nasıl bir aile ortamında büyüdüğünü, kitap okuma alışkanlığını nasıl kazandığını, yetişmesinde etkili olan yerli ve yabancı kaynakların hangileri olduğunu, tutku derecesindeki kitap sevgisini konu edinmiştir. Metinde olaylar, kahraman bakış açısı ile birinci kişili anlatıcı tarafından anlatılmaktadır.

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN

Servetifünun Dönemi yazarlarındandır. Balıkesir'de doğdu. Mülkiyeyi bitirdi. Çeşitli liselerde müdür yardımcılığı ve müdürlük görevlerinde bulundu. İstanbul ve Kars milletvekilliği yaptı. Nadide adlı romanını lise yıllarındayken yazan yazar, Servetifünun Dönemi'nde daha çok roman, hikâye ve eleştirileriyle ön plana çıktı. 1908'den sonra siyasi yazılar yazmaya başladı. Servetifünun topluluğundayken bu edebiyatı eski edebiyata karşı daima savundu. Eski yeni tartışmalarında, bağlı bulunduğu Servetifünun topluluğuna destek oldu. Eserlerini gerçekçi bir bakış açısıyla, iç ve dış gözleme dayanarak yazdı. Hikâye, roman, fıkra, mensur şiir türünde yazdığı eserlerinde, şairane ve süslü bir üslup kullandı. Yazarın Hayat-ı Muhayyel, Hayat-ı Hakikiye Sahneleri hikâye; Hayâl İçinde roman; Kavgalarım eleştiri; Edebiyat Anıları, Siyasal Anılar anı türündeki eserlerinden bazılarıdır.

SORULAR

1.
Gazeteci ve politikacı kimliği olan Hüseyin Cahit Yalçın'ın aynı zamanda İttihat ve Terakki Partisi üyesi, hatta partinin sözcüsü olması, - - - - adlı anı kitabının değerini daha da artırır. Odaklandığı başlıca konular arasında İttihat ve Terakki Partisi'nin idealizmi; eski ve yeni çatışmaları; reform denemeleri; azınlıkların yıkıcı faaliyetleri; parti kavgaları; iç isyanlar; Balkan ve Birinci Dünya Savaşlarında Osmanlı politikası yer alır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Edebî Hatıralar
B) Siyasi Anılar
C) Saray ve Ötesi
D) Matbuat Hatıraları
E) Bir Acı Hikâye

Cevap: B

2.
Anılarla - - - - türünü birbiriyle karıştırmamak gerekir. Anılarda yazarlar şahit oldukları ya da duydukları olayları anlatırken bu türde genel olarak kendi özel yaşamlarından, duygu ve eğilimlerinden söz ederler. Başka bir deyişle bu türde yazarın kendi özel dünyası daha ağır basar.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) otobiyografi
B) biyografi
C) sohbet
D) deneme
E) fıkra

Cevap: A

3.
Sonra en sıcak haftaları geçirmek için uzayan bir kalabalıkla gittiğimiz yaylayı… Yolda gece bizi durdurup bir kulübede barınmak zorunda bırakan sağanağı… Katırları yokuştan aşağıya yuvarlayan su baskınını… Sürücülerin bağrışıp çağrışmalarını… Ertesi sabah serinlikte, hiçbir şey olmamışçasına sürdürülen yolun ilerisinde bizi karşılayan orman kokusunu… Bütün ayrıntılarıyla ve değerli bir anı armağanı, bir anı armağanı ki, üstünde siyah bir yas tülü de var, özenmesiyle içimde saklıyorum. Bahtsız Serez! Bana o denli yakın gelen bu Serez kenti şimdi bizden o kadar uzak ki (artık) onu anımsamamak istiyorum.

Bu parça ile ilgili aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Tarihsel gerçeklerin öğrenilmesine katkı sağlamıştır.
B) Hayat hikâyesi, kişisel yargılar ve yorumlarla anlatılmaktadır.
C) Yazar belleğinde iz bırakmış bir olayı anlatmaktadır.
D) Geçmiş, birinci kişi ağzından anlatılmaktadır.
E) Parçadan tarihçilere ışık tutacak verilere ulaşılamaz.

Cevap: E